© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

Hazai botanikai dolgozatok ismertetése.*)

Referate über ungarische botan. Arbeiten.**)

Dr. Tuzson J.: Anatomiai és mykologiai vizsgálatok a kóros és korhadó bükkfán.

(*«Mathem. és Természettud. Értesítő»* XXI. 1903. pp. 97—134.)

Szerző vizsgálatai szerint a bükk (*Fagus silvatica* L.) álgesztje kóros eredetű védőfa, mely a korhadó ágcsapokon át a törzs organikus középvonalához beférkőző gombák hatására keletkezik. Az álgeszt súlyosabb és tartósabb, mint a szijács. Sötétebb övei az injectiós módszerrel nem telithetők, világosabb részei azonban igen.

Az álgesztet különböző gombák okozzák. Mint ilyenek, tekintetbe jöhetnek a továbbiakban felsorolt, fülledést okozó gombák s ezeken kívül a *Stereum hirsutum* (Willd.) és talán a *Xenodochus* (?) *ligniperda* Willk. is.

A bükkfa korhadása tekintetében szerző megkülönbözteti a frissen vágott, még «élő» fa korhadását és a kiszáradt, elhalt

Dr. J. Tuzson. Anat. u. mykol. Unters. über den falschen Kern u. die Zersetzung d. Rotbuchenholzes.

(*«Mathem. u. Naturwiss. Ber. aus Ungarn»* XIX. p. 242.)

Nach den Untersuchungen des Verfassers ist der falsche Kern der Rotbuche (*Fagus silvatica* L.) als ein pathogenes Schützholz aufzufassen, welches infolge des Angriffes der durch abgestorbene Stammteile, besonders Fauläste tief in das Innere des Stammes eindringenden Pilzfäden entsteht. Der falsche Kern ist substanzreicher und dauerhafter, als der Splint. Seine dunkleren Zonen sind durch Injection nicht imprägnierbar, die lichteren Teile jedoch sind der Imprägnierungsflüssigkeit zugänglich.

Der falsche Kern wird von verschiedenen Pilzarten verursacht. Als solche können jene, in den weiteren als Erstickungserreger benannte, und ausser diesen auch *Stereum hirsutum* (Willd.) und vielleicht *Xenodochus* (?) *ligniperda* Willk. in Betracht kommen.

Bei der Zersetzung des Rotbuchenholzes unterscheidet Verfasser die Zersetzungserscheinungen des frischgefällten, noch

*) Tisztelettel felkérjük a t. szaktársakat, hogy megjelent b. dolgozataikat ismertetés czéljából szerkesztőségünkhöz (Budapest, VI., Városligeti fasor 20/b) beküldeni szíveskedjenek.

**) Wir ersuchen unsere geehrten Herren Fachgenossen um Einsendung ihrer neu erschienenen Arbeiten behufs Referates an die Redaction des Blattes (Budapest, VI., Városligeti fasor 20/b).

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

fáét. A frissen vágott fa korhadása a fülledéssel kezdődik, miközben a parenchymás sejtek védő-gummit választanak ki s az edények thyllisekkel záródnak el.

A kéregben fülledő fában ez a folyamat erélyesebb, mint a megfaragott fában, miért is az előbbi a fülledés által a telítésre alkalmatlanná válik.

A bükkfa megfülledését leggyakrabban okozza a *Stereum purpureum* Pers. (melylyel a *St. lilacinum* Pers. és *violaceum* Thüm. egyesítendők) és a *Hypoxylon coccineum* Bull. okozzák. Ezenkívül alkalmasak erre a *Tremella faginea* Britz., *Bispora monilioides* Cda. és *Schizophyllum commune* Fr. gombák is. A mesterséges infectiók azt bizonyították, hogy a thyllisek képződése tisztán a fába hatoló gombafonalak hatására történik.

Ha a levágott fa kiszárad, elhal, úgy már nem fülledhet meg és nem indul egyszerre, egész tömegében korhadásnak, hanem csak az infectio helyei körül lassan terjedő részletekben.

lebenden Holzes, von jenen der ausgetrockneten, abgestorbenen Holzstücke.

Beim Beginne der Zersetzung des frischgefällten Holzes, d. h. beim *Ersticken* desselben, wird von den lebenden Parenchymzellen Schutzgummi ausgeschieden, und die Gefässe durch Thyllen verschlossen. In dem in der Rinde liegenden Holze geht dieser Vorgang energischer vor sich, als im entrindeten. Demzufolge lässt sich ersteres durch Injection nicht imprägnieren.

Das Ersticken des Buchenholzes, sowie die darauf eintretende Weissfäule, wird in den meisten Fällen durch *Stereum purpureum* Pers. (mit welchem *St. lilacinum* Pers. und *violaceum* Thüm. zu vereinigen sind) und *Hypoxylon coccineum* Bull. verursacht. Ausser diesen sind hierzu auch *Tremella faginea* Britz., *Bispora monilioides* Cda. und *Schizophyllum commune* Fr. geeignet. Die künstlichen Infectionen haben es bewiesen, dass die Enstehung der Thyllen ausschliesslich durch die Einwirkung der Pilzfäden geschieht.

Wenn dass gefällte Holz abstirbt und austrocknet und so den fäulnisserregenden Verhältnissen ausgesetzt wird, so verursachen die Pilzfäden keine Erstickung, und das Holz wird nicht mehr so rasch in seiner ganzen Masse zersetzt, sondern nur in sich langsam um die Infectionsstellen verbreitenden Partien.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

Az említett fülledést okozó gombákon kívül a műszaki célokra alkalmazott bükkfán a *Polyporus versicolor* (L.) és *Polyporus hirsutus* (Schrad.) okoznak *fehér korhadást.*

A fehérre korhadt fában jelentkező *fekete rajzolatok*, illetőleg szabálytalanul görbülő lapok a gombák által képeztetnek és ezeknek védő köpenyei gyanánt tekinthetők. Keletkezésük már az ép fában veszi kezdetét. A fasejtek e fekete rétegekben épek, gombafonalakkal hálózvák át s egy sötét színű, ellenálló anyaggal vannak átitatva.

A bükkfa *vörös korhadását* a *Trametes stereoides* (Fr.) és *Poria vaporaria* Fr. okozzák. **(T.)**

Ausser den erwähnten das Ersticken und weitere Zersetzung des Holzes verursachenden Pilzen wird das technisch verwendete Buchenholz noch durch *Polyporus versicolor* (L.) und *Polyporus hirsutus* (Schrad.) *weissfaul.*

Die im weissfaulen Buchenholze auftretenden *schwarzen Zeichnungen*, bzw. unregelmässige Räume einschliessende Mäntel werden von den Pilzen hervorgerufen. Ihr Entstehen beginnt noch im unzersetzten Holze, und dieselben sind als *Schutzmäntel* um die angegriffenen Holzteile zu betrachten. Sie bestehen aus *unzersetzten* Holzzellen, welche von Pilzfäden durchsetzt und mit einer widerstandsfähigen, braunen Substanz durchtränkt sind.

Die *Rotfäule* des Buchenholzes wird durch *Trametes stereoides* (Fr.) und *Poria vaporaria* Fr. verursacht. **(T.)**

Bernátsky J. dr. Adatok a Ruscus-génusz vegetativ szerveinek ismeretéhez. Annales historico-naturales musei nationalis hungarici*) I. köt. 484—502 old. 4 ábrával.

Kiindulva egy előbbi dolgozatából (Mathematikai és természettud. Értesitő XXI. köt. 1903. 177—189. old.), mely ugyanezen tárgyra vonatkozik, szerző újabban a *Ruscus* levélalakú szervének Phyllocladium természete mellett foglal állást, még pedig a következő okokból:

Bernátsky dr. E. Zur Kenntniss der Vegetationsorgane der Gattung Ruscus. Annales hist.-nat. musei nationalis hung.*) I. p. 484—502. Mit 4 Abbildungen.

Anknüpfend an eine frühere Arbeit des Verf. (Math. Term. Ért. XXI. 1903, p. 177—189) über dasselbe Thema tritt er neuerdings für die Auffassung des *Ruscus*-Blattes als Phyllocladium ein, u. zw. aus folgenden Gründen:

*) Fortsetzung der «Természetrajzi füzetek» (folytatása).

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

1. A *Rusc. Hypoglossum* minden oldal-phyllocladiumjának alján tartó levél van, csak a legfelsőbb alatt nincsen, s így ez a szár egyenes folytatásának tekintendő. Valamint minden egyszíkűnél a vegetativ hajtás szárképlettel fejeződik be, a *Ruscus* terminalis phyllocladiumját is ilyennek kell tartanunk: valamint minden oldalágnak (p. o. az elágazó *R. acul.*-nál) meg van a tartólevele, úgy a *R. Hypoglossum*-nál is minden oldal-phyllocladiumnak tartó levele van. 2. Az egyszíkűeknél minden levélnek hüvelyrésze van, a *Ruscus* phyllocladium-nál ilyent nem látunk. 3. Rendellenesen fejlődött, többlemezű phyllocladiumokon azt látjuk, hogy egyes szár léczek túltengése által phyllocladiumszerü képletek keletkeznek. 4. A fejlődés korai szakában a rügyben csupa egyforma nagy levélszerü képletet látunk, ezek közül azokba, melyek a mások honaljában állanak, csak egy edénynyaláb lép be, mely benne elágazik, de a csúcson ismét egyesül, a többiekbe azonban 3—5 külön edénynyaláb lép be, mely el nem ágazik, ezek tehát valódi levélképletek (tartólevelek), az előbbeniekben az «ér» a középhengert jelenti, mely a szárképleteket jellegzi. 5. A *Ruscus aculeatus* oldalágainak kifejlődési módja. 6. Fiatalabb *R. aculeatus* növényeken egy örvben találunk gyakran oldalágakat *és* phyllocladiumokat.

Végül megfejti a szerző azon képleteket, melyeket a *Danaë*

1. An der Ursprungsstelle eines jeden Seitenphyllocladiums von *Ruscus Hypogl.* findet man je ein Stützblatt. Das Endphyllocladium entbehrt desselben, u. bildet die directe Fortsetzung des Stengels. Sowie also bei Monocot. jeder vegetative Spross mit einem Caulomgebilde abschliesst, muss das endständige Phyllocl. bei *Ruscus* auch als solches erkannt werden: sowie jedem Seitenzweig (z. B. bei dem verzweigten *R. acul.*) ein Stützblatt zukommt, so hat bei *Rusc. Hypogl.* auch jedes Seitenphyllocl. das ihrige. 2. Jedes Blatt der Monocotyledonen hat einen Scheidentheil, an *Ruscus*-Phyllocl. ist ein solches nicht vorhanden. 3. Abnorm gebildete Phyllocl. mit mehreren Spreiten zeigen, dass durch hypertrophische Ausbildung einiger Kanten des Stengels Ph.-artige Organe zustande kommen. 4. In einer frühen Periode der Entwickelung findet man im Sprosse lauter gleichgrosse, blattartige Gebilde, von diesen unterscheiden sich diejenigen, welche in der Achsel der anderen stehen, dadurch, dass in sie nur ein einziges Gefässbündel eintritt, welches sich verzweigt, aber an der Spitze wieder vereinigt, dagegen treten in die übrigen je 3 od. 5 gesonderte Gefässbündel ein, die sich nicht verzweigen, dass sind also Blattgebilde (Stützblätter); in den ersteren bedeutet aber der «Nerv» den Centralcylinder, welcher nur Stengel-organen zukommt. 5. Die Entwickelungsweise der Seitensprosse des Stengels bei

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

és *Semele* nemnél tőleveleknek tartottak s felemlíti, hogy a *Ruscus* phyllocladium-jai egy növényen, többnyire egy 3-al osztható számban találhatók, ezen számbeli viszony tehát a növény háromtagú virágszerkezetével áll összefüggésben.

Az igen tanulságos részleteket érdemes magában a czikkben elolvasni.

Bernátsky J. dr., A Majanthemum bifolium szerveiről. U. o. 561—565. old. Három ábrával. A *Ruscus* phyllocladiumainak számbeli törvényszerűségéhez hasonlóan sz. a *Majanthemum bifolium* virágzatán is törvényszerűséget talált, melyet következőképen fejez ki: «A virágzat szerkezete, nevezetesen a virágzat tagjainak száma és elrendeződése közelítőleg egyezik u. a. növény virágának szerkezetével, azaz a virág tagjainak számával és elrendeződésével.»

Futó Mihály: «A *Hepatica transsylvanica* anatomiai-physiologiai és rendszertani viszonyairól, tekintettel a H. triloba-ra és H. media-ra.» Doctori értekezés. Kolozsvár 1904. 8. 24. p. c. 4. tab.

Hazánk délkeleti részének egy specialitása, a czímben megnevezett növény földrajzi elterjedését, rendszertani helyzetét, szerveinek anatomiai leírását s physiologiai és oekologiai viszonyait tárgyalja.

R. aculeatus. 6. Bei jüngeren *R. aculeatus*-Pflanzen findet man im Wirtel oft Seitenzweige und zugleich Phyllocladien vor.

Zum Schlusse erklärt der Verf. die Gebilde, welche bei *Danaë* u. *Semele* für grundständige Laubblätter gehalten worden sind, und erwähnt, dass die Phyllocladien bei *Ruscus* meist in einer durch 3-teilbaren Zal vorkommen; diese Zalenverhältnisse stehen also in Beziehung zu dem trimeren Blütenbau der Pflanze.

Bezüglich der lesenswerten Details müssen wir auf das Original verweisen.

Bernátsky Dr. E. Beobachtungen an Majanthemum bifolium. Ebenda p. 561—565. Mit 3 Abbildungen. Aehnlich wie bei den Phyllocladien von *Ruscus* lässt sich auch an den Inflorescenzen von *Majanthemum bifolium* eine Gesetzmässigkeit feststellen, u. zw. ist «der Bau der Inflorescenz, namentlich Zal u. Anordnung der Glieder dem Bau der Blüte annähernd gleich».

Michael Futó: «Ueber die anatomisch-physiologischen und systematischen Verhältnisse der *Hepatica transsylvanica* in Bezie ung zu H. triloba u. H media.» Inaugural-Dissertation. Kolozsvár 1904. 8. 24 S. mit 4 Tafeln.

Behandelt die geogr. Verbreitung, system. Stellung, Anatomie der Organe, physiol. u. oekolog. Verhältnisse der im Titel genannten Pflanze, einer Specialität der südöstl. Teile

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

E növény geographiai elterjedését tárgyaló részben nélkülözzük a galicziai, bukovinai s romániai előfordulására vonatkozó adatokat, pedig éppen ez utóbbi országban fedezte fel legelőször Guebhard (1844-ben *)

Érdekes szerzőnek felfedezése, hogy a *H. transsylvanica* levelének szélei s fonákján ikerstomákat talált, melyeket a *H. triloba* s *media* levelein nem sikerült megtalálnia.

Szerzőnek az az állítása, hogy Beck «Das Leberblümchen» cz. dolgozatában nem vette figyelembe Roeper-nek a Magy. növt. lapokban megjelent czikkét, melyben azt állítja, hogy Lamarck *Anemone angulosá*-ja gyűjteményének példája szerint nem egyéb mint egy *Cortusa Matthioli* levél mellé tett *Hepatica* virág, tévedésen alapszik. Beck dolgozatának 11. oldalán (Sep.) hivatkozik reá.

Más kérdés az, vajjon csakugyan *Cortusa Matthioli*-nak a levele az, melyet Lamarck, mint az új *Anemone* faj levelét, leírt.

Lamarck megbecsülhetetlen értékü növénygyűjteménye 1886-ban vétel utján (12.000 frankért) a rostocki egyetemről a párisi Musée d'histoire naturelle-be került, a hol azt Boxnet G. dr. a legnagyobb gonddal rendezte.

Lamarck herbariumának «*Anemone angulosa*» levele, melyet mult év okt. havában volt alkalmam látni, biztosan nem *Hepatica* levél. De vajjon tényleg

unseres Landes. In dem die geogr. Verbreitung behandelnden Teile vermissen wir die auf ihr galizisches, bukowinisches u. rumänisches Vorkommen bezüglichen Angaben, wo doch die Pflanze gerade im letzteren Lande zuerst (1844) von Guebhard entdeckt worden ist.*) Bemerkenswert ist die Entdeckung des Verf.'s, dass bei *H. transs.* an der Blattunterseite u. an den Rändern Zwillings-Stomata zu finden sind, welche bei *H. triloba* u. *media* fehlen. Die Behauptung, dass Beck in seinem Artikel «Das Leberblümchen» den in M. N. L. erschienenen Aufsatz Roeper's, in welchem dieser die Behauptung aufgestellt hat, dass Lamarck's Herbarexemplar der *Anemone angulosa* aus einem Blatt von *Cortusa Matthioli* u. einer Blüte von *Hepatica* bestehe, übersehen habe, — beruht auf einem Irrtume, da sich Beck auf S. 11 (Sep.) seines Artikels auf diesen Aufsatz bezieht.

Eine andere Frage ist es, ob Lamarck wirklich ein *Cortusa Matthioli*-Blatt als jenes seiner neuen *Anemone* beschrieben hat. Das unschätzbar wertvolle Lamarck'sche Herbar wurde i. J. 1886 um 12.000 Frcs von der Univers. Rostock durch das pariser Musée d'histoire naturelle erworben und dort von Herrn G. Boxnet mit der grössten Sorgfalt geordnet. Ich hatte i. M. Okt. v. J. Gelegenheit Lamarck's Herbarexemplar von *Anem. angulosa* zu sehen. Das

*) Bielz állitólag 1843-ban találta. Bielz soll sie schon i. J. 1843 gefunden haben, (Römer, Die Pflanzenwelt der Zinne, 10. old.).

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

Cortusa levél-e, ahhoz még szó fér. A levél szőrös fonákja ugyanis tele van fénylő sárgás pontokkal (mirigyekkel?), melyeket a helyszínén összehasonlított *Cortusa* leveleken nem láttam. Igaz, hogy a *Cortusa* levelek rekeszes szőreiben kiszáradás után szintén csillogó, fénylő helyek keletkeznek (a sejttartalom beszáradása következtében keletkező Newton-gyűrűk), de ezek nem oly sárgás, gyantás színűek, mint a Lamarck «*Anemone angulosa*» levelén látható képletek.

Sajnos, a párisi múzeumban felettébb rövidre szabott munkaidő s egyéb sürgősebb vizsgálataim nem engedték meg e képletek tüzetesebb megvizsgálását, annyit sikerült azonban megállapítanom, hogy ilyen mirigykinézésű képlet *Cortusa* levél fonákján nem fordul elő. Talán később valamikor reászánja magát valaki, hogy Lamarck *Anemone angulosa*-ját végképpen tisztázza. Mivel azonban kétségtelen, hogy az a levél nem a mi *Hepatica transsylvanicá*-nknak a levele, ez az általunk elfogadott nomenclaturára befolyással nem lesz, lehet, hogy valamely keletázsiai *Primula* levele fekszik ottan. A virág kétségtelenül a *Hepatica triloba*-é.

Vajjon a *H transsylvanica* valódi endemikusa-e a délkeleti Kárpátoknak ezt az újabbi, chinai előfordulására vonatkozó adatok (l. Fixet és Gagnepain Bull. de la soc. bot. de France LI. p. 66.) kétségessé teszik. A magyar botanikusoknak volna feladata ilyen adatoknak ere-

Blatt ist ganz sicher kein *Hepatica*-Blatt, ob es aber ein *Cortusa*-Blatt sei, möchte ich bezweifeln. Die behaarte Unterseite des Blattes ist nämlich über und über noch mit glänzenden gelben Punkten (Drüsen?) besetzt, welche ich an keinem an Ort u. Stelle verglichenen *Cortusa*-Blatte bemerken konnte. Allerdings sind an getrockneten *Cortusa*-Blättern in den Gliederhaaren auch glitzernde-glänzende Stellen bemerkbar (durch Eintrocknen des Zelleninhaltes entstehende Newton-Ringe), doch sind diese nicht so gelb, harzig aussehende Gebilde, wie jene, welche an dem Blatte von Lamarck's *Anemone angulosa* sichtbar sind.

Leider gestattete die im pariser Museum viel zu kurz bemessene Arbeitszeit und andere dringendere Arbeiten nicht, diese Gebilde näher zu untersuchen, eines aber konnte ich constatieren, nämlich, dass an *Cortusa*-Blättern solche drüsenähnliche Gebilde nicht zu finden sind.

Vielleicht entschliesst sich später jemand, die Lamarck-sche *Anemone angulosa* vollends zu klären, da doch sicher kein *Hepatica*-Blatt im Spiele ist, so hat alles dies auf die von uns angenommene Nomenclatur keinen Bezug. Möglich, dass dort das Blatt irgend einer ostasiatischen Primel liegt. Die Blüte ist zweifellos jene der *Hepatica triloba*. Ob *H. transsylvanica* in den südöstl. Karpathen endemisch sei, wird durch neuere Angaben über das Vorkommen dieser Pflanze in

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

deti példák tüzetes megvizsgálásával az elevenére tapintani; a mit Futó derék munkája nagyon meg fog könnyíteni.

Degen.

Ifj. Dr. Entz Géza «*Adatok a Balaton planktonjának ismeretéhez*» «A Balaton tudom. tanulm. eredm.» cz. munka II. köt. 1. részének pótlékában. Budapest 1903, 4°, 26 old. 11 ábrával (48 rajzzal) és 9 táblázattal.

A Balatonnak nincsen olyan typikusan kifejlődött planktonja, mint a milyen a mélyvízü tavaké. Ennek oka a tó sekély volta, mely lehetővé teszi, hogy közepes erejü szél is fenekéből felforgassa. Vihar után víze tele van fenéklakó *Bacillariaeákkal* és *Rhizopodákkal*, s csupán hosszabb szélcsend után találhatók a planktonban igazi pelagikus lények.

Az élő lényeknek mélyvízü tavakban észlelt rétegzettsége a Balatonban annak sekélysége következtében nem fejlődhetik ki s e tavunk tekintélyes nagysága daczára, a szerző benne a plankton horizontális tagoltságát sem figyelhette meg; a tihanyi szoros sem képez éles határt, ellenben különbség van a Kis- és a Nagy-Balaton között. A Nagy-Balatonban hemzseg a sok *Ceratium*, *Rotatoria* és apró *Crustacea*, melynek a Kis-Balatonban úgyszólván nyoma sem található, míg ott sok *Con-*

China (Finet u. Gagnepain Bull. de la soc. bot. de France LI. p. 66) in Frage gestellt. Es wäre die Aufgabe unserer Botaniker, solchen Angaben durch gründliche Prüfung von Originalien näher zu treten, was durch die tüchtige Arbeit Futó's wesentlich erleichtert sein dürfte.

Degen.

Dr. Géza Entz jun. «*Beiträge zur Kenntniss des Planktons des Balaton (Platten-) Sees.*» In «A Balaton tudom. tanulm. eredm. II. Baud. Suppl. 2. 1. Teil. Budapest 1903. 4°, 26 p. mit 11 Abbildungen (48 Figuren) und 9 Tabellen.

Der Balaton-See besitzt kein so typisch ausgebildetes Plankton wie die tiefen Seen. Dieser See ist so seicht, dass schon mittelstarke Winde sein Wasser bis zum Grunde aufwirbeln, so dass es nach einem Sturme voll mit grundbewohnenden *Bacillariaceen* u. *Rhizopoden* ist; ausschliesslich pelagische Organismen sind nur nach dauernder Windstille anzutreffen.

Die in tiefgründigen Seen beobachtete Schichtung der lebenden Wesen, kann sich in diesem See seiner Seichtheit wegen auch nicht vollziehen. Trotz seiner beträchtlichen Grösse konnte auch eine horizontale Gliederung nicht beobachtet werden, selbst die Tihanyer Enge bildet keine scharfe Grenze, dagegen constatiert der Verf. einen Unterschied zwischen dem grossen u. kleinen Balaton. Im ersteren wimmelt es von *Ceratien*, *Rotatorien* u. kleinen *Crustaceen*,

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

jugata faj fordul elő. A Sió-csatornának közvetlenül a tóból kiinduló részében is más élőlények észlelhetők, mint magában a tóban, p. o. a *Dinobryon cylindricum* var. *divergens* Lemmermann.

A Balaton azon tavak közé tartozik, melyeknek planktonjában a protisták közől a *Ceratium hirundinella* uralkodik, ellenben a *Dinobryon* csak igen szórványosan fordul elő. Jellemző a Balatonra, hogy bár protistái édesvíziek, közöttük akad sósvízi alak is *(Orbulinella smaragdea* Entz, *Actinomonas mirabilis* S. K. és a *Gonyaulax Clevei* Ostenf. egy némileg eltérő alakja (eltérését az ábra magyarázza) melyek közől csak az utóbbi él a planktonban. A *G. Clevei* eddigelé csak a Kaspi tóból ismeretes. A II. fejezet egy rendkívül szorgalmas tanulmányát tartalmazza a *Ceratium hirundinella* variálásának. Kívánatos volna, hogy ezen értékes dolgozat szövege a bizonyára számosabb külföldi érdeklődők számára is hozzáférhetővé tétessék. **D.**

Hollós László dr.: *Gasteromycetes Hungariae.* Magyarország gasteromycetái. Budapest, 1903. Fol. 194 old. 31 táblával. Ára 60 korona.

Szerző, a kit Hennings[1]) «a *Gasteromycetá*k-nak a jelenkorban kétségtelenül legjobb s legpontosabb ismerőjének» mondott, az előttünk fekvővel egy oly művet teremtett, mely alawelche im letzteren kaum in Spuren vorhanden sind, wogegen aber mehrere Conjugata-Arten auftreten. Im Abflusscanal Sió kommen auch Organismen vor, welche im See selbst nicht anzutreffen waren z. B. *Dinobryon cylindricum* var. *divergens* Lemm.

Im Plankton des Sees herrscht *Ceratium hirundinella* vor, *Dinobryon* tritt nur spärlich auf; charakteristisch ist das Auftreten von halophilen Protisten *(Orbulinella smaragdea* Entz, *Actinomonas mirabilis* S. K. *Gonyaulax Clevei* Ostenf.; im Plankton nur letztere in einer etwas abweichenden (durch Abbildung erläuterten) Form. Diese Art war bisher nur aus dem caspischen Meere bekannt. Das II. Capitel ist einer äusserst sorgfältig ausgearbeiteten Studie über die Variation von *Ceratium hirundinella* gewidmet. Hoffentlich wird der Text dieser wertvollen Arbeit den zalreicheren ausländischen Interessenten nicht vorenthalten bleiben. **D.**

Dr. Lad. Hollós: *Gasteromycetes Hungariae.* Magyarország gasteromycetái. Budapest, 1903. Fol. 194 p. c. 31. Tab. Preis 60 Kron.

Verf., «zweifellos der beste und exakteste *Gasteromycetenkenner* der Jetztzeit»[1]) hat mit vorliegendem ein Werk geschaffen, welches an Gründlichkeit, Ausführlichkeit und Uebersicht-

[1]) P. Hennings in Verh. des Bot. Ver. der Prov. Brandenburg 1902 p. V.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

posságával, részletességével s a feldolgozott anyag áttekinthető csoportosításával e téren párját ritkítja, egy oly művet, melyért összes szaktársai legőszintébb köszönetére számíthat. Alaposságában odáig megy, hogy csak oly fajokat vesz fel, melyeknek példáit látta, hogy nem sajnált semmi fáradságot, sőt messze utazást, hogy országunk kritikus fajait eredeti példákkal összehasonlíthassa, tisztázhassa.

Hogy ily alkalmakkor oly tényeket is derített fel, melyek országunk határain túl is nagy érdeklődést fognak kelteni, az természetes, s a műnek közel jövőben megjelenő német kiadása bizonyára meg fogja hozni a külföld részéről is azt az elismerést, melyre méltán igényt emelhet. A szerzőnek az anyag gyüjtése körül kifejtett rendkivüli buzgóságáról s gyüjtési szerencséjéről tanuskodnak számos érdekes felfedezései; mig Hazslinszky műve (Magyarhon hasgombái. Math. term. közl. XIII. 1875.) u. i. országunkból csak 40 fajt ismer, szerző száz oly fajt sorol fel, mely kritikus vizsgálatainak tüzpróbáját kiállotta. Érdekes, hogy a magyar Alföld, melyet hasgombákban szegénynek tartottunk, szerző kutatásai szerint ezen gombák gazdag termő helyének bizonyult, továbbá, hogy a régibb magyar szerzők: Bolla, Kalchbrenner és Hazslinszky által leirt fajok közül szerzőnek lelkiismeretes vizsgálatai szerint csak egy marad meg; megemlítendő különben, hogy a legtöbb Schulzer-féle

lichkeit des bearbeiteten Materiales auf diesem Gebiete seinesgleichen sucht, ein Werk, für welches ihm gewiss alle seine Berufsgenossen ihren aufrichtigsten Dank zollen werden.

Seine Gründlichkeit geht so weit, dass er nur solche Arten aufgenommen hat, von welchen er Exemplare gesehen hat, dass er keine Mühe, selbst weite Reisen nicht gescheut hat, um die kritischen Arten unseres Gebietes mit Originalien vergleichen zu können: dass hierbei Tatsachen von weit über die Grenzen unseres Landes reichendem Interesse zum Vorscheine kamen, ist selbstverständlich, und die demnächst erscheinende deutsche Ausgabe wird dem Werke gewiss auch im Auslande die Anerkennung verschaffen, welche ihm gebührt. Den ausserordentlichen Sammeleifer und die glückliche Hand des Autors bezeugen die vielen von ihm stammenden interessanten Entdeckungen. Während Hazslinszky's Werk («Magyarhon hasgombái» in Math. term. közl. XIII. 1875) aus Ungarn nur 40 Arten aufzählt, constatiert Verf. das Vorkommen von über 100 Arten, welche die Feuerprobe seiner kritischen Prüfung bestanden haben. Erwähnenswert ist es, dass das für gasteromycetenarm gehaltene ungarische Tiefland sich als reiche Fundgrube von Bauchpilzen erwiesen hat, ferner, dass die von den älteren ungar. Autoren: Bolla, Kalchbrenner u. Hazslinszky aufgestellten Arten auf Grunde der gewissenhaften Untersuchungen

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

fajt nem is fejthette már meg, mert Schulzer gyüjteményét halála előtt elégette.

Hollós egy különös érdemet avval szerzett magának, hogy a synonymok hatalmas s kúszált tömegét kigabalyította, a *Gasteromyceták* nagy része u. i. kosmopolita, s az egyes fajokat majdnem minden országban ujra irták le.

Azon fáradozása pedig, melylyel az általunk is követett nomenklatura-szabályok következetes és szigorú alkalmazása által megállapította az egyes fajok legrégibb érvényes nevét, bizonyára szélesebb körök teljes elismerését fogja kiérdemelni, s el fogja hallgattatni egyes szerzők (p. o. Lloyd, Mycol. Notes, 1902, 93—96. o.) ellenvetéseit.

A rajzok kivétel nélkül eredetiek, legtöbbje igen sikerült háromszínnyomással van reprodukálva, s bizonyára sokakban kedvet fognak támasztani e nehéz csoporttal való foglalkozásra.

Hollós dr. úr gyüjteményét, mely e kiváló munkának alapját képezi, végrendeletileg a nemzeti muzeumnak hagyományozta, így biztositván nemzetének munkájának azt a megbecsülhetetlen — mert pénzért elő nem állítható — okmánytárát.

Degen.

des Verfassers — bis auf eine — alle fallen müssen. Die meisten Schulzer'schen Arten waren nicht mehr zu identificieren, weil Schulzer sein Herbar vor seinem Tode verbrannt hat.

Ein ganz besonderes Verdienst hat sich der Verf. durch das Entwirren der gewaltigen Menge von Synonymen geschaffen. Ein grosser Teil der *Gasteromyceten* ist kosmopolitisch, so wurden die einzelnen Arten fast in jedem Lande neu beschrieben. Die Bemühungen des Verf.'s den ältesten zweifellos giltigen Namen der einzelnen Arten durch consequente und strenge Durchführung der auch von uns befolgten Nomenklatur festzustellen, verdient die vollste Anerkennung und dürfte Stimmen, wie jene Lloyd's (Myc. Notes 1902 p. 93—96) bald verstummen machen. Die Tafeln sind *sämmtlich Originalien*, sie sind zumeist in Dreifarbendruck sehr gut reproduciert, und dürften zur Anregung zum Studium dieser schwierigen Gruppe wesentlich beitragen.

Prof. Hollós hat sein Herbar, die Grundlage der vorliegenden Arbeit, testamentarisch dem National-Museum vermacht, und in dieser Weise dafür gesorgt, dass die unschätzbare Frucht seiner Arbeit unserem Lande zugesichert bleibe.

Degen.

A kir. magy. Term.-tud. Társ. növénytani szakosztályának 1904 január hó 13-án tartott ülése.

Sitzung der botanischen Section der kön. ung. naturwissenschaftl. Gesellschaft am 13. Jänner 1904.

Klein Gyula elnök: «M. J. Schleiden emlékezete születé-

Der Vorsitzende **Julius Klein** gedenkt in warmen Worten der

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: Ungarische Botanische Blätter

Jahr/Year: 1904

Band/Volume: 3

Autor(en)/Author(s): diverse

Artikel/Article: Hazai botanikai dolgozatok ismertetése. Referate über ungarische botan. Arbeiten. 51-61